

Міністерство освіти та науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

 Завідувач кафедри
проф. Слозанська Г.І.
від 4 вересня 2024 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЛОГОПЕДІЯ**

Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
Галузь знань	<u>01 Освіта</u>
Спеціальність	<u>016 Спеціальна освіта</u>
Освітня програма	<u>«Логопедія»</u>
Мова навчання	<u>українська</u>

2024-2027 навчальні роки

Робоча програма навчальної дисципліни «Логопедія» для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Логопедія» спеціальності 016 Спеціальна освіта галузі знань 01 Освіта.

Розробники:

Горішна Н.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Геращенко С.І. - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Рібцун Ю.В. – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Слозанська Г.І. - доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Цегельник Т. М. – доктор філософії, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Робочу програму затверджено на засіданні кафедр спеціальної та інклюзивної освіти, Протокол № 2 від 4 вересня 2024 року

Завідувач кафедри Г.І. Слозанська

1. Опис навчальної дисципліни

Освітня програма	Логопедія
Спеціальність	016 Спеціальна освіта
Галузь знань	01 Освіта
Ступінь вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	Основна
Мова навчання	Українська
Курс	1, 2, 3
Семестр	1,2, 3,4, 5, 6
Кількість змістовних модулів	13
Форма підсумкового контролю	залік, екзамен, залік, екзамен, залік, екзамен
ІНДЗ	Реферат
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	34
Загальна кількість годин	1020
Лекції (год.)	Денна форма - 136 год. заочна форма – 72 год.
Лабораторні заняття (год.)	Денна форма - 126 год. заочна форма - 54 год
Практичні заняття (год.)	Денна форма - 136 год. заочна форма – 76 год.
Самостійна робота студента (год.)	Денна форма - 622 год. заочна форма – 818 год.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40 % до 60 %

для заочної форми навчання – 20 % до 80 %

2. Мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Логопедія» є засвоєння основних положень логопедії, принципів та методів логопедичної роботи з дітьми та дорослими; видів мовленнєвих порушень, особливостей їх діагностики, методів і прийомів корекційної роботи та пропедевтики задля попередження їх виникнення.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів спеціальної та інклюзивної освіти та логопедії зокрема і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, раннього втручання, розвитку і корекції, навчання і виховання, реабілітації і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК 2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної, інклюзивної освіти та логопедії.

СК 3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК 4. Здатність планувати та організовувати корекційно-логопедичну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення мовленнєвого розвитку, актуального стану та потенційних можливостей дітей, оцінювати її результати.

СК 5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з порушеннями мовлення, доцільно обирати методичне й інформаційно- комп'ютерне забезпечення.

СК 6. Здатність реалізувати персональні підходи у процесі надання послуг раннього втручання у сфері логопедії.

СК 7. Здатність дотримуватися вимог до організації навчального та корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК 8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

СК 10. Здатність до системного психолого- педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами, з порушеннями мовлення.

СК 13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з порушеннями мовленнєвого розвитку, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК 15. Здатність чітко та аргументовано висловлювати власні професійні переконання, враховуючи особливості аудиторії та ситуації спілкування, надавати точний, своєчасний та дієвий зворотній зв'язок клієнтам та колегам.

СК 16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК 17. Здатність надавати інформацію та допомогу щодо отримання логопедичних та інших корекційно-розвиткових послуг, залучати ресурси, необхідні для забезпечення наявних потреб клієнтів.

СК 18. Здатність розуміти, визначати та узгоджувати потенціал педагогічного впливу батьків, шкільного колективу, соціокультурного середовища для реалізації завдань спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 19. Здатність визначати, добирати та застосовувати відповідні віку та цілям втручання матеріали, обладнання і технології, оцінювати їх ефективність для покращення доступу до спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 20. Здатність визначати першочергові завдання, ефективно розподіляти навантаження, використовувати час та вирішувати труднощі у повсякденній професійній діяльності.

3. Результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни «Логопедія» забезпечує досягнення здобувачами таких результатів навчання:

РН 1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН 2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН 3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН 4. Аргументувати, планувати та надавати послуги раннього втручання відповідно до рівня функціонування, обмеження життєдіяльності й здоров'я дитини.

РН 5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо- корекційного процесу та логопедичного супроводу у різних типах закладів.

РН 6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

РН 7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН 8. Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

РН 10. Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, реалізовувати логопедичний супровід з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН 11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби раннього втручання, розвитку і корекції, навчання, виховання, реабілітації і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

РН 12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами загалом та порушеннями мовленнєвого розвитку зокрема.

РН 15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

РН 16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

РН 17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

РН 19. Аналізувати зміст, методи, особливості організації навчання, моделювати педагогічні якища та процеси, передбачати їх результати, виходячи з потреб, можливостей та труднощів дітей з мовленнєвими порушеннями.

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні основи логопедії

Тема 1.1. Логопедія як галузь спеціальної педагогіки.

Визначення логопедії як науки. Мета та завдання логопедії. Методологічні основи логопедії. Зв'язок логопедії з іншими науками. Принципи та методи логопедії як науки. Значення вивчення логопедії. Актуальні проблеми сучасної логопедії. Понятійно-категоріальний апарат логопедії.

Тема 1.2. Професія вчителя-логопеда: історичний аспект та сучасний вимір.

Основні види професійної діяльності логопеда: навчально-вихована, діагностикоаналітична, корекційно-розвивальна, соціально-педагогічна, науково-методична, консультативна, культурно-просвітницька, організаційно-управлінська. Типові професійні завдання кожного виду професійної діяльності логопеда. Функції професійної діяльності логопеда, які фахівець здійснює в процесі професійної діяльності. Структура професіограми логопеда, її основні розділи: зміст діяльності та психологічна характеристика професії та основні вимоги до професії. Модель сучасного фахівця з логопедії. Посадові обов'язки, права та відповідальність фахівця.

Тема 1.3. Періоди розвитку дитини.

Періоди розвитку дитини: період немовляти, раннє дитинство, дошкільне дитинство. Сенсомоторний розвиток дитини (зорове, слухове сприймання, розвиток моторики і тактильної чутливості). Мисленнєвий розвиток (Рефлекси немовляти та час згасання, показники поведінки немовляти, характерні ознаки мисленнєвих проявів (раннє дитинство), стадії сенсомоторного інтелекту, ознаки інтелектуального розвитку). Формування мовлення в

процесі онтогенетичного розвитку дитини (розвиток активного мовлення, розуміння мовлення).

Тема 1.4. Класифікація звуків мовлення.

Класифікація голосних звуків. Характеристика приголосних звуків української мови. Класифікація приголосних звуків за М.Савченко.

Тема 1.5. Анатомо-фізіологічні основи логопедії.

Будова мовленнєвого апарату. Центральний і периферійний мовленнєвий апарат. Будова центрального мовленнєвого апарату та його функції. Будова периферійного мовленнєвого апарату та його функції. Фізіологічний механізм мовленнєвої діяльності Будова носової, ротової порожнини, горлянки, гортані. Будова підголосової порожнини. Анатомо-фізіологічні особливості м'язів обличчя.

Роль правої та лівої півкулі у фізіологічному мовленнєвому аспекті. Латералізація та центри мовлення.

Тема 1.6. Причини мовленнєвих порушень.

Витоки дослідження мовленнєвих порушень. Основні причини мовленнєвих порушень. Передумови у виникненні порушень мовлення. Екзогенно-органічні чинники як причина мовленнєвих порушень. Спадковість у виникненні порушень мовлення. Роль соціальних чинників у виникненні мовленнєвих порушень.

Тема 1.7. Класифікація мовленнєвих порушень.

Психолого-педагогічна класифікація. Фонетико-фонематичний недорозвиток. Загальний недорозвиток мовлення. Клініко-педагогічна класифікація. Дисфонія. Дислалія. Ринологія. Дизартрія. Брадилалія. Тахілалія. Афазія. Алалія. Дислексія. Дисграфія.

Тема 1.8. Обстеження дітей з порушеннями мовлення.

Методика психолого-логопедичного обстеження невербальних функцій у дітей з порушеннями мовлення (сукцесивна здатність, предметний гнозис, кольоровий гнозис, гнозис форми та величини, оптико-просторовий гнозис, обстеження моторики). Дослідження імпресивного мовлення. Дослідження експресивного мовлення. Обстеження пізнавальної сфери дітей з порушеннями мовлення: особливості сприймання; особливості уваги; характеристика пам'яті; характеристика мислення; характеристика уяви. Обстеження особистісних особливостей дітей з порушеннями мовлення: особливості характеру; особливості емоційної сфери; особливості вольової сфери.

Тема 1.9. Документація вчителя-логопеда.

Журнали обліку дітей із зазначенням порушення та дітей, що очікують зарахування на індивідуальні логопедичні заняття. Картки мовленнєвого розвитку дітей. Складання плану індивідуальної роботи, занять у підгрупах. Порядок відрахування дітей з індивідуальних логопедичних занять. Особливості розподілу робочого часу логопеда. Паспорт логопедичного пункту. Строки збереження документації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Анатомо-фізіологічні основи логопедії

Тема 2.1. Анатомія і фізіологія органів мовлення та голосу. Механізм процесу голосоутворення.

Знати будову та функції органів мовлення та голосу, основні етапи та принципи механізму голосоутворення. Розуміти взаємозв'язок між анатомічною будовою органів мовлення та процесами голосоутворення для діагностики та корекції порушень мовлення.

Тема 2.2. Фоніатрія: патологія органів мовлення. Методи фоніатричного обстеження. Порушення голосу.

Знати методи обстеження особливостей голосу, інтонаційно-мелодичного боку мовлення в осіб з дисфонією, афонією і фонастенією. Знати симптоми порушень голосу у дітей та дорослих.

Тема 2.3. Орган слуху: анатомія і фізіологія. Патологія слухового аналізатора. Порушення слуху. Діагностика слуху, аудіологія

Знати анатомію та фізіологічні процеси органу слуху, типи та причини патологій слухового аналізатора, клінічні прояви порушень слуху. Розуміти вплив порушень слуху на розвиток мовлення та комунікативні здібності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Теоретичні та практичні засади діагностики та корекції ФФНМ

Тема 3.1. Нормативні показники розвитку фонетико-фонематичної складової мовлення.

Критерії та нормативні показники оволодіння фонетико-фонематичною стороною мовлення: гуління, лепет, сенсорний рівень слухового сприймання, перцептивний рівень слухового сприймання, фонематична увага та пам'ять, фонематичний контроль, фонематичні уявлення, оволодіння правильною артикуляцією фонем, навички довільного звукового аналізу та синтезу.

Тема 3.2. Фонематичні процеси.

Вплив порушень фонематичного слуху на експресивне мовлення. Механізми порушень засвоєння фонетико-фонематичної складової мовлення. Порушення формування сенсорного та перцептивного рівнів слухового сприймання в онтогенезі, фонематичних уявлень про звуковий склад слів. Порушення процесів засвоєння звукового аналізу та синтезу в дітей із ФФНМ.

Тема 3.3. Клінічна і психологічна характеристика дітей з порушеннями фонетико-фонематичного компоненту мовлення.

Характеристика мовлення дітей з ФФНМ. Стан сформованості фонетичної системи мовлення у дітей з дислалією, ринолалією, дизартрією (звуковимови, складова структура). Особливості фонематичної сторони мовлення у дітей з ФФНМ: стан сформованості фонематичного сприймання на перцептивному рівні; фонематичної уваги та пам'яті; навичок слухового контролю; фонематичних уявлень; операцій ймовірного прогнозування на фонологічному рівні. Характеристика пізнавальної діяльності дітей з ФФНМ. Характеристика готовності дітей з ФФНМ до школи.

Тема 3.4. Діагностика порушень звуковимови у дітей та причин, що їх обумовлюють.

Організація діагностичного логопедичного обстеження дітей із ФФНМ. Обстеження звуковимови у дітей із ФФНМ. Діагностична процедура обстеження фонематичних процесів у дітей із ФФНМ. Діагностика сформованості довільних видів звукового аналізу у дітей із ФФНМ.

Тема 3.5. Методика логопедичної роботи при ФФНМ.

Програма корекційного навчання осіб із порушеннями фонетико-фонематичних процесів. Комплектування та організація роботи з дітьми із порушеннями звуковимови й фонематичних процесів. Особливості логопедичного супроводу осіб з ФФНМ в умовах закладів освіти. Огляд корекційних програм. Планування освітньо-корекційної роботи з дітьми із порушенням звуковимови й фонематичних процесів на основі отриманих результатів

логопедичного обстеження. Використання сучасних засобів ІКТ у роботі з особами із порушеннями звуковимови й фонематичних процесів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Теоретичні та практичні засади діагностики та корекції дислалії

Тема 4.1. Загальна характеристика дислалії. Форми дислалії.

Визначення дислалії, значення терміну. Короткі відомості з історії вивчення порушень звуковимови. Поширеність та особливості прояву дефекту в різних вікових групах дітей. Вплив порушень вимови звуків на оволодіння грамотою, на розвиток особистості дитини. Класифікація дислалії в залежності від причин, механізмів, кількісних та якісних проявів дефекту звуковимови. Функціональна дислалія, її форми в залежності від порушення психофізіологічного механізму; симптоматика. Органічна дислалія, її зумовленість аномаліями в будові артикуляційного апарату. Характер дефекту вимови звуків при цій формі.

Тема 4.2. Логопедична робота при дислалії.

Мета, зміст та методика обстеження дитини з дислалією. Диференціальна діагностика: відмежування дислалії від вікових особливостей мовлення, мінімальних проявів дизартрії, інших мовленнєвих розладів тощо.

Тема 4.3. Порушення слухової обробки мовлення та механізми їх корекції (агнозія).

Прояви мовленнєвої слухової агнозії. Причини мовленнєвої слухової агнозії. Особистості діагностики та корекції.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. Затримка мовленнєвого розвитку

Тема 5.1. Структура труднощів при затримці мовленнєвого розвитку

Особливості мовленнєвого розвитку дітей раннього дошкільного віку. Психофізіологічні механізми оволодіння мовленнєвою діяльністю. Вікові особливості пізнавального, сенсорного та рухового розвитку дітей раннього дошкільного віку. Сучасні погляди на трактування поняття «затримка мовленнєвого розвитку». Етіологія та патогенез мовленнєвих порушень у дитини з затримкою мовленнєвого розвитку

Тема 5.2. Розвиток лексичної та граматичної сторін мовлення в онтогенезі

Тезаурус понять «лексика», «лексема», «лексичний складник мовлення». Лексичний складник мовлення як відкрита мовна система. Психологічні механізми розвитку лексичного складника мовлення за умов типового розвитку. Нормативні показники та критерії оцінки стану сформованості лексичного складника мовлення. Лінгводидактичний і психолінгвістичний підходи до вивчення лексичного складника мовлення дитини. Діагностичний інструментарій для вивчення лексичного складника мовлення дітей за умов онто- та дизонтогенезу.

Тема 5.3. Симптоматика ЗМР. Особливості комплексного обстеження дітей раннього віку

Особливості обстеження дітей раннього віку. Роль фахівців команди психолого-педагогічного супроводу в комплексній оцінці розвитку дитини раннього віку. Структура логопедичного обстеження: збір анамнестичних даних, особливості формування психомоторних функцій, перебігу домовленнєвого та раннього мовленнєвого розвитку, дослідження психомовленнєвої діяльності, медичні відомості.

Тема 5.4. Організація корекційно-логопедичної роботи з дітьми раннього дошкільного віку.

Специфіка планування та організації корекційно-розвивальної роботи з дітьми раннього віку із затримкою мовленнєвого розвитку. Напрями логопедичної роботи. Роль сім'ї

в процесі логопедичного впливу на дітей раннього віку із затримкою мовленнєвого розвитку. Логопедичні інтерактивні та ІКТ-технології в роботі з дітьми раннього віку.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. Загальний недорозвиток мовлення як психолого-педагогічна проблема

Тема 6.1. Поняття ЗНМ. Рівні мовленнєвого розвитку.

Етіологія і патогенез при загальному недорозвиненню мовлення у дітей. Рівні мовленнєвого розвитку у дітей. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення. Особливості формування всіх компонентів мовленнєвої системи у дошкільників з загальним недорозвитком мовлення (фонетико-фонематичної; лексичної; граматичної; зв'язного мовлення).

Тема 6.2. Діагностична робота в логокорекції з дітьми із ЗНМ.

Прийоми і методи вивчення особливостей розвитку дітей із ЗНМ. Процеси і функції пізнавальної діяльності та симптоми, які вказують на стан їх сформованості чи несформованості. Кореляція між причинами і специфікою недорозвитку граматичного і лексичного складників мовлення у дітей з ЗНМ. Обстеження загального мовленнєвого та пізнавального розвитку. Діагностика комунікативного компонента мовленнєвої діяльності у дітей із ЗНМ.

Тема 6.3. Корекційно-логопедична робота з дітьми з ЗНМ.

Специфіка корекційної роботи з дітьми, які мають ЗНМ – 1-ий, 2-ий, 3-ий рівні мовленнєвого розвитку. Особливості організації логопедичної роботи в групах компенсуючого типу для дітей з порушеннями мовлення, інклюзивних групах.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7. Порушення читання і письма

Тема 7.1. Писемне мовлення та його порушення

Етіологія порушень писемного мовлення. Поняттям про писемне мовлення, про письмо та читання. Особливості організації процесу письма та читання.

Тема 7.2. Дислексія.

Симптоматика дислексій. Класифікація дислексій. Психофізіологічні передумови формування навички читання в умовах нормального онтогенезу та причини виникнення порушення читання. Розуміти значення та володіти методами роботи для профілактики порушень читання. Знати класифікацію дислексій

Тема 7.3. Дисграфія. Симптоматика дисграфій. Класифікація дисграфій

Особливості формування графомоторичних умінь та значення пропедевтичних методів роботи у підготовці руки до письма. Методи оцінювання та розвитку навичок письма.

Тема 7.4. Обстеження дітей з порушеннями читання і письма

Зміст і завдання діагностичного визначення стану сформованості навичок читання і письма. Методи і методики діагностики спрямовані на виявлення дітей з групи ризику порушення читання і письма.

Тема 7.5. Методика логопедичної роботи з подолання порушень писемного мовлення.

Профілактика порушень писемного мовлення. Методики формування письма у дітей та вміння їх застосовувати. Методики організації і проведення логопедичної роботи з подолання труднощів та різних типів помилок у процесі письма.

Тема 7.6. Дизорфографія.

Симптоматика дизорфографії та причини її виникнення. Методи корекційної роботи з подолання дизорфографічних помилок на письмі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8. Заїкання

Тема 8.1. Заїкання. Загальна характеристика заїкання.

Історія вчення про заїкання. Клініко-фізіологічні характеристики заїкання. Класифікація заїкання

Тема 8.2. Особливості особистості особи із заїканням. Обстеження осіб із заїканням

Психологічні особливості дітей із заїканням. Обстеження стану мовлення та моторики при заїканні. Особливості обстеження осіб різного віку. Складання «мовленнєвого статусу» особи з заїканням. Оформлення психолого-педагогічного висновку на особу з заїканням.

Тема 8.3. Система психолого-педагогічної роботи при заїканні. Профілактика заїкання

Комплекс лікувально-педагогічних заходів (лікувально-оздоровчий та корекційно-виховний напрями). Методики логопедичної роботи при заїканні. Напрями профілактики заїкання у дітей та дорослих.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 9. Порухення мовлення органічного походження

Тема 9.1. Ринопалія

Поняття ринопалії. Історія вивчення ринопалії, форми ринопалії. Механізм утворення ротових та носових звуків при відкритій ринопалії. Механізм формування звуків у нормі. Причини вродженої та набутої відкритої ринопалії.

Тема 9.2. Класифікація ринопалії. Основні форми ринопалії

Відкрита та закрита ринопалія. Приклади дефектів будови артикуляційного апарату. Характеристика розщелини губ та піднебіння. Диференціація розщелин повних та часткових, розщелина язичка м'якого піднебіння.

Тема 9.3. Особливості розвитку дітей з ринопалією. Обстеження дітей з ринопалією.

Принципи обстеження дітей з патологією піднебіння. Обстеження дітей з вродженими вадами губи та піднебіння: завдання доопераційної логопедичної роботи з дітьми при ринопалії, післяопераційної логопедичної роботи та пояснити, чим вони відрізняються від завдань доопераційної роботи.

Тема 9.4. Корекційна робота при ринопалії.

Етапи підготовчого, основного та післяопераційного періодів корекційно-педагогічної роботи. Методики роботи з дітьми з ринопалією до- та після операції. Принципи роботи з дітьми при відкритій ринопалії. Профілактика порушень мовлення при ринопалії

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 10. Дизартричні порушення

Тема 10.1. Дизартрія. Поняття про дизартричні порушення

Суть та прояви дизартрії. Класифікації дизартричних порушень: вітчизняний і зарубіжний досвід. Основні дизартричні синдроми. Характеристика пізнавальної діяльності дітей з дизартричними порушеннями.

Тема 10.2. Особливості розвитку дітей з дизартричними порушеннями. Обстеження дітей з дизартричними порушеннями. Дизартрія у дорослих

Мета, основні критерії, прийоми ранньої діагностики дизартрії. Вивчення стану рухової, мовленнєвої, пізнавальної сфер. Диференційна діагностика дизартрій. Діагностика стертих (або мінімальних) проявів псевдобульбарної дизартрії. Причини та особливості діагностики дизартрій у дорослих.

Тема 10.3. Система абілітаційної та реабілітаційної роботи з дітьми та дорослими з дизартрією

Мета, етапи та напрями корекційної роботи. Корекція локомоторних, артикуляційних, праксичних, голосової і дихальної функцій. Корекція основних складників мовленнєвої діяльності. Схема проведення логопедичних занять з дітьми з дизартричними порушеннями. Зміст логопедичної роботи з усунення стертих форм псевдобульбарної дизартрії.

Тема 5.4. Диспраксія

Мета обстеження, основні критерії та прийоми логопсиходіагностики диспраксії. Особливості корекції диспраксії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 11. Алалія

Тема 11.1. Поняття про алалію. Етіологія і патогенез алалії. Класифікація алалій. Слухова та вербальна агнозія

Загальна характеристика алалії, причини її виникнення. Форми алалій. Клінічна картина алалії. Супутня симптоматика алалій. Особливості лікування і логопедичної корекції. Моторна алалія: особливості мовленнєвої та когнітивної сфер. Сенсорна алалія: стан мовленнєвої та пізнавальної функцій

Тема 11.2. Зміст та методика психолого-логопедичного обстеження дітей з алалією

Аналіз програмно-методичного забезпечення логопедичної роботи з дітьми та дорослими які мають тяжкі розлади мовлення. Структура і зміст методики комплексного психолого-педагогічного обстеження осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку. Аналіз логопсиходіагностичного обстеження дітей і дорослих

Тема 11.3. Логопедична робота з подолання моторної та сенсорної алалії

Система корекційної роботи при моторній алалії. Основні завдання та напрями, зміст корекційної роботи з дітьми з алалією. Система корекційної роботи при сенсорній алалії. Знати основні завдання та напрямки корекційної роботи. Знати зміст роботи з корекції мовленнєвих порушень та розвитку мовлення

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 12. Афазія

Тема 12.1. Афазія

Поняття афазії. Історія афазіології. Класифікація афазій. Порушення розуміння, експресивного усного та писемного мовлення, навичок лічби, читання та письма при різних формах афазії. Афазія у дітей і дорослих. Специфіка медико-психолого-педагогічного впливу. Відновлювальна корекційно-педагогічна робота при різних формах афазій.

Тема 12.2. Порушення голосу

Об'єктивні характеристики голосу: висота, сила, тембр та процесу голосоутворення. Поняття та термінологічні визначення порушень: дистонія та афонія. Роль і значення дихальної системи в процесі голосоутворення. Види порушень голосу, їх симптоми та прояви у дітей та дорослих. Сучасні клінічні обстеження, вміння організувати логопедичне обстеження стану голосу у дітей та дорослих. Методики роботи при різних видах порушення голосу. Психофізіологічні та соціальні причини порушень голосу. Оцінка стану мутацій голосу в нормі та патології. Профілактичні та корекційні можливості логопедичних заходів. Вікові порушення голосу, профілактичні заходи, методи логопедичної допомоги літнім людям.

Тема 12.3. Порушення темпу мовлення: Брадилалія; Тахилалія.

Комплексний підхід до подолання порушення темпу мовлення. Дидактичні основи логопедичних занять з дітьми із порушенням темпу мовлення. Контроль свідомості та

активності дітей на заняттях. Наочність та технічні засоби навчання. Методики логопедичних занять з дітьми дошкільниками.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 13. порушення мовлення органічного та психоневрологічного генезу

Тема 13.1. Мовленнєві порушення внаслідок порушення інтелектуального розвитку.

Мовленнєва діяльність при типовому розвитку та інтелектуальних порушеннях. Мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями як медико-психолого-педагогічна проблема. Ретроспектива вивчення порушень мовленнєвої діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.

Типові освітні програми про навчання дітей з інтелектуальними порушеннями. Сучасні підходи до навчання, виховання та мовленнєвого розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями (аналіз Типових освітніх програм, програм з корекційно-розвиткової роботи для дітей з інтелектуальними порушеннями, дослідження вчених за фаховими статтями та Інтернет-джерелами). Залежність змісту та методики корекційної роботи від ступеня та виду інтелектуального порушення, якісних особливостей структури порушення, клінічного діагнозу, віку дітей.

Організація корекційної роботи з розвитку мовлення з дітьми з інтелектуальними порушеннями у різних типах закладів. Організація корекційної роботи зі школярами з інтелектуальними порушеннями

Тема 13.2. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (СДУГ)

Синдром дефіциту уваги та гіперактивності у дітей, основні характеристики. Характеристика мовлення дітей з синдромом дефіциту уваги та гіперактивності. Особливості логопедичної роботи з дітьми, які мають синдром дефіциту уваги з гіперактивністю.

Тема 13.3. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (РАС.)

Огляд мовленнєвого розвитку при аутизмі: загальні тенденції та відхилення. Специфіка розвитку різних аспектів мовлення у осіб з РАС: фонетичний та фонологічний розвиток, лексичний запас, граматична структура. Методи діагностики мовленнєвих порушень при РАС: інструментальні та неінструментальні методи, оцінка мовленнєвого розвитку. Характеристики мовлення осіб з РАС: ехोलалія, проблеми з прагматикою мовлення, монотонне мовлення. Специфіка взаємодії та комунікації з особами з РАС: стратегії побудови ефективної комунікації, адаптація середовища. Корекційно-педагогічна робота з дітьми з *порушенням* аутистичного спектра

Тема 13.4. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (мутизм)

Порушення комунікативної функції мовлення: мутизм. Причини розвитку цього захворювання. Форми мутизму захворювання у дітей. Симптоматика. Діагностика. Корекційно-розвиткова робота та лікування при мутизмі. Профілактика мутизму.

Тема 13.5. Альтернативна та допоміжна комунікація в логопедії.

Альтернативна та допоміжна комунікація (АДК): теорія та практика використання. Види альтернативної та додаткової комунікації. Використання альтернативної та додаткової комунікації в практичній діяльності.

Тема 13.6. Сенсорна інтеграція в логопедії.

Анатомо-фізіологічне підґрунтя сенсорної інтеграції. Розвиток сенсорної інтеграції у дітей. Характеристика дисфункцій сенсорної інтеграції. Діагностика і корекція дисфункцій сенсорної інтеграції у логопедичному процесі.

4.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	у тому числі					у тому числі				
	усього	лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття	самостійна робота	усього	лекції	Практичні заняття	лабораторні заняття	самостійна робота
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретико-практичні основи логопедії										
Тема 1.1. Логопедія як галузь спеціальної педагогіки.	13	1	1	1	10	15	1	1		13
Тема 1.2. Професія вчителя-логопеда: історичний аспект та сучасний вимір	13	1	1	1	10	15	1	1		13
Тема 1.3. Періоди розвитку дитини	16	2	2	2	10	17	1	2	2	13
Тема 1.4. Класифікація звуків мовлення	16	2	2	2	10	16	1	2		13
Тема 1.5. Анатомо-фізіологічні основи логопедії.	16	2	2	2	10	16	1	2		13
Тема 1.6. Причини мовленнєвих порушень	16	2	2	2	10	19	2	2	2	13
Тема 1.7. Класифікація мовленнєвих порушень	18	2	2	2	12	17	1	2		14
Тема 1.8. Обстеження дітей з порушеннями мовлення	16	2	2	2	10	17	1	1		15
Тема 1.9. Документація вчителя-логопеда	16	2	2	2	10	17	1	1		15
Всього за модуль	150	16	16	16	102	150	10	14	4	122
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Анатомо-фізіологічні основи логопедії										
Тема 2.1. Анатомія і фізіологія органів мовлення та голосу. Механізм процесу голосоутворення	52	6	6	6	34	52	4	4	2	42
Тема 2.2. Фоніатрія: патологія органів мовлення. Методи фоніатричного обстеження. Порушення голосу	46	4	4	4	34	49	4	4	1	40
Тема 2.3. Орган слуху: анатомія і фізіологія. Патологія слухового аналізатора. Порушення слуху. Діагностика слуху, аудіологія	52	6	6	6	34	49	2	6	1	40
Всього за модуль	150	16	16	16	102	150	10	14	4	122
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Теоретичні та практичні засади діагностики та корекції ФФНМ										
Тема 3.1. Нормативні показники розвитку фонетико-фонематичної складової мовлення.	16	2	2	2	10	16	1	1	1	13
Тема 3.2. Фонематичні процеси.	22	4	4	4	10	23	1	1	1	20
Тема 3.3. Клінічна і психологічна характеристика дітей з порушеннями	22	4	4	4	10	23	1	1	1	20

фонетико-фонематичного компоненту мовлення.										
Тема 3.4. Діагностика порушень звуковимови у дітей та причин, що їх обумовлюють.	20	4	2	4	10	23	1	1	1	20
Тема 3.5. Методика логопедичної роботи при ФФНМ.	24	4	4	4	12	23	1	1	1	20
Всього за модуль	104	18	16	18	52	108	5	5	5	93
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Теоретичні та практичні засади діагностики та корекції дислалії										
Тема 4.1. Загальна характеристика дислалії. Форми дислалії.	24	2	2	2	18	23	1	1	1	20
Тема 4.2. Логопедична робота при дислалії.	28	4	2	4	18	26	2	2	2	20
Тема 4.3. Порушення слухової обробки мовлення та механізми їх корекції (агнозія).	24	2	2	2	18	23	1	1	1	20
Всього за модуль	76	8	6	8	54	72	4	4	4	60
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. Затримка мовленнєвого розвитку										
Тема 5.1. Структура труднощів при затримці мовленнєвого розвитку	16	2	2	2	10	11	0	1	0	10
Тема 5.2. Розвиток лексичної та граматичної сторін мовлення в онтогенезі	16	2	2	2	10	11	1	0	1	9
Тема 5.3. Симптоматика ЗМР. Особливості комплексного обстеження дітей раннього віку	14	2	2	2	8	10	1	1	1	7
Тема 5.4. Організація корекційної роботи в групах для дітей з ЗМР.	20	4	4	4	8	10	1	1	1	7
Всього за модуль	66	10	10	10	36	42	3	3	3	33
Змістовий модуль 6. Загальний недорозвиток мовлення як психолого-педагогічна проблема										
Тема 6.1. Поняття ЗНМ. Рівні мовленнєвого розвитку.	14	2	2	2	8	14	1	1	1	11
Тема 6.2. Діагностична робота в логокорекції з дітьми із ЗНМ.	14	2	2	2	8	14	1	1	1	11
Тема 6.3. Корекційно-логопедична робота з дітьми з ЗНМ.	14	2	2	2	8	14	1	1	1	11
Всього за модуль	42	6	6	6	24	42	3	3	3	33
Змістовий модуль 7. Порушення читання і письма										
Тема 7.1. Писемне мовлення та його порушення	10	1	1	1	7	10	1	1	1	13
Тема 7.2. Дислексія. Симптоматика дислексій. Класифікація дислексій	10	1	1	1	7	10	1	1	1	13
Тема 7.3. Дисграфія. Симптоматика дисграфій. Класифікація дисграфій	13	2	2	2	7	13	1	1	1	13
Тема 7.4. Обстеження дітей з порушеннями читання і письма	13	2	2	2	7	13	1	1	1	13
Тема 7.5. Методика логопедичної роботи з подолання порушень писемного мовлення.	13	2	2	2	7	13	1	1	1	13

Тема 7.6. Дисортографія.	13	2	2	2	7	13	1	1	1	13
Всього за модуль	72	10	10	10	42	150	6	6	6	78
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8. Заїкання										
Тема 8.1.. Заїкання. Загальна характеристика заїкання.	16	2	2	2	10	23	1	1	1	20
Тема 8.2. Особливості особистості особи із заїканням. Обстеження осіб із заїканням	22	4	4	4	10	16	1	1	1	13
Тема 8.3. Система психолого-педагогічної роботи при заїканні. Профілактика заїкання	24	4	4	4	12	23	1	1	1	20
Всього за модуль	62	10	10	10	32	62	3	3	3	53
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 9. Порушення мовлення органічного походження										
Тема 9.1. Ринолалія	13	2	2	2	7	13	1	1	1	10
Тема 9.2. Класифікація ринолалії. Основні форми ринолалії	13	2	2	2	7	13	1	1	1	10
Тема 9.3. Особливості розвитку дітей з ринолалією. Обстеження дітей з ринолалією.	13	2	2	2	7	13	1	1	1	10
Тема 9.4. Корекційна робота при ринолалії.	13	2	2	2	7	13	1	1	1	10
Всього за модуль	52	8	8	8	28	52	4	4	4	40
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 10. Дизартричні порушення										
Тема 10.1. Дизартрія. Поняття про дизартричні порушення	18	2	2	2	12	16	1	1	1	13
Тема 10.2. Особливості розвитку дітей з дизартричними порушеннями. Обстеження дітей з дизартричними порушеннями. Дизартрія у дорослих.	18	2	2	2	12	16	1	1	1	13
Тема 10.3. Система абілітаційної та реабілітаційної роботи з дітьми та дорослими з дизартрією	17	2	1	2	12	17	1	1	1	14
Тема 10.4. Диспраксія	15	2	1	2	10	17	1	1	1	14
Всього за модуль	68	8	6	8	46	66	4	4	4	54
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 11. Алалія.										
Тема 11.1. Поняття про алалію. Етіологія і патогенез алалії. Класифікація алалій. Слухова та вербальна агнозія	14	2	2	2	8	14	2	2	2	8
Тема 11.2. Зміст та методика психолого-логопедичного обстеження дітей з алалією	20	4	4	4	8	20	1	1	1	17
Тема 11.3. Логопедична робота з подолання моторної та сенсорної алалії	14	2	2	2	8	14	1	1	1	11
Всього за модуль	48	8	8	8	24	48	4	4	4	36
Змістовий модуль 12. Афазія. Порушення голосу										
Тема 12.1. Афазія	14	2	2	2	8	14	2	2	2	8

Тема 12.2. Порушення голосу	14	2	2	2	8	14	1	1	1	11
Тема 12.3. Порушення темпу мовлення: Брадилалія; Тахилалія.	14	2	2	2	8	14	1	1	1	11
Всього за модуль	42	6	6	6	24	42	4	4	4	30
<i>Змістовий модуль 13. Порушення мовлення органічного та психоневрологічного генезу</i>										
Тема 13.1. Мовленнєві порушення внаслідок порушення інтелектуального розвитку.	14	2	1	2	9	12	2	1	2	9
Тема 13.2. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (СДУГ)	14	2	1	2	9	12	2	1	2	9
Тема 13.3. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (РАС.)	14	2	1	2	9	12	2	1	1	9
Тема 13.4. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (Мутизм)	14	2	1	2	9	12	2	1	1	9
Тема 13.5. Альтернативна та додаткова комунікація в логопедії.	16	2	2	2	10	13	2	1	1	9
Тема 13.6. Сенсорна інтеграція в логопедії.	16	2	2	2	10	13	2	1	1	9
Всього за модуль	88	12	8	12	56	88	12	6	18	56
ВСЬОГО	1020	136	126	136	622	1020	72	54	76	818

4.2. Теми лекцій

№ теми	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 1.1. Логопедія як галузь спеціальної педагогіки.	1	1
2.	Тема 1.2. Професія вчителя-логопеда: історичний аспект та сучасний вимір	1	1
3.	Тема 1.3. Періоди розвитку дитини	2	1
4.	Тема 1.4. Класифікація звуків мовлення	2	1
5.	Тема 1.5. Анатомо-фізіологічні основи логопедії.	2	1
6.	Тема 1.6. Причини мовленнєвих порушень	2	2
7.	Тема 1.7. Класифікація мовленнєвих порушень	2	1
	Тема 1.8. Обстеження дітей з порушеннями мовлення	2	1
	Тема 1.9. Документація вчителя-логопеда	2	1
8	Тема 2.1. Анатомія і фізіологія органів мовлення та голосу. Механізм процесу голосоутворення	6	4
9	Тема 2.2. Фоніатрія: патологія органів мовлення. Методи фоніатричного обстеження. Порушення голосу	4	4
10	Тема 2.3. Орган слуху: анатомія і фізіологія. Патологія слухового аналізатора. Порушення слуху. Діагностика слуху, аудіологія	6	2
11	Тема 3.1. Нормативні показники розвитку фонетико-фонематичної складової мовлення.	2	1
12	Тема 3.2. Фонематичні процеси.	4	1
13	Тема 3.3. Клінічна і психологічна характеристика дітей з порушеннями фонетико-фонематичного компоненту мовлення.	4	1
14	Тема 3.4. Діагностика порушень звуковимови у дітей та причин, що їх обумовлюють.	4	1
15	Тема 3.5. Методика логопедичної роботи при ФФНМ.	4	1
16	Тема 4.1. Загальна характеристика дислалії. Форми дислалії.	2	1
17	Тема 4.2. Логопедична робота при дислалії.	4	2
18	Тема 4.3. Порушення слухової обробки мовлення та механізми їх корекції (агнозія).	2	1
19	Тема 5.1. Структура труднощів при затримці мовленнєвого розвитку	2	0
20	Тема 5.2. Розвиток лексичної та граматичної сторін мовлення в онтогенезі	2	1
21	Тема 5.3. Симптоматика ЗМР. Особливості комплексного обстеження дітей раннього віку	2	1
22	Тема 5.4. Організація корекційної роботи в групах для дітей з ЗМР.	4	1
23	Тема 6.1. Поняття ЗНМ. Рівні мовленнєвого розвитку.	2	1
24	Тема 6.2. Діагностична робота в логокорекції з дітьми із ЗНМ.	2	1
25	Тема 6.3. Корекційно-логопедична робота з дітьми з ЗНМ.	2	1
26	Тема 7.1. Писемне мовлення та його порушення	1	1
27	Тема 7.2. Дислексія. Симптоматика дислексій. Класифікація дислексій	1	1
28	Тема 7.3. Дисграфія. Симптоматика дисграфій. Класифікація дисграфій	2	1
29	Тема 7.4. Обстеження дітей з порушеннями читання і письма	2	1
30	Тема 7.5. Методика логопедичної роботи з подолання порушень писемного мовлення.	2	1
31	Тема 7.6. Дисортографія.	2	1
32	Тема 8.1.. Заїкання. Загальна характеристика заїкання.	2	1
33	Тема 8.2. Особливості особистості особи із заїканням.	4	1

	Обстеження осіб із заїканням		
34	Тема 8.3. Система психолого-педагогічної роботи при заїканні. Профілактика заїкання	4	1
35	Тема 9.1. Ринолалія	2	1
36	Тема 9.2. Класифікація ринолалії. Основні форми ринолалії	2	1
37	Тема 9.3. Особливості розвитку дітей з ринолалією. Обстеження дітей з ринолалією.	2	1
38	Тема 9.4. Корекційна робота при ринолалії.	2	1
39	Тема 10.1. Дизартрія. Поняття про дизартричні порушення	2	1
40	Тема 10.2. Особливості розвитку дітей з дизартричними порушеннями. Обстеження дітей з дизартричними порушеннями. Дизартрія у дорослих.	2	1
41	Тема 10.3. Система абілітаційної та реабілітаційної роботи з дітьми та дорослими з дизартрією	2	1
42	Тема 10.4. Диспраксія	2	1
43	Тема 11.1. Поняття про алалію. Етіологія і патогенез алалії. Класифікація алалій. Слухова та вербальна агнозія	2	2
44	Тема 11.2. Зміст та методика психолого-логопедичного обстеження дітей з алалією	4	1
45	Тема 11.3. Логопедична робота з подолання моторної та сенсорної алалії	2	1
46	Тема 12.1. Афазія	2	2
47	Тема 12.2. Порушення голосу	2	1
48	Тема 12.3. Порушення темпу мовлення: Брадилалія; Тахилалія.	2	1
49	Тема 13.1. Мовленнєві порушення внаслідок порушення інтелектуального розвитку.	2	1
50	Тема 13.2. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (СДУГ)	2	1
51	Тема 13.3. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (РАС.)	2	1
52	Тема 13.4. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (Мутизм)	2	1
53	Тема 13.5. Альтернативна та додаткова комунікація в логопедії.	2	1
54	Тема 13.6. Сенсорна інтеграція в логопедії.	2	1
55	Всього:	136	72

4.3. Теми практичних занять

№ теми	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 1.1. Логопедія як галузь спеціальної педагогіки.	1	1
2.	Тема 1.2. Професія вчителя-логопеда: історичний аспект та сучасний вимір	1	1
3.	Тема 1.3. Періоди розвитку дитини	2	2
4.	Тема 1.4. Класифікація звуків мовлення	2	2
5.	Тема 1.5. Анатомо-фізіологічні основи логопедії.	2	2
6.	Тема 1.6. Причини мовленнєвих порушень	2	2
7.	Тема 1.7. Класифікація мовленнєвих порушень	2	2
	Тема 1.8. Обстеження дітей з порушеннями мовлення	2	1
	Тема 1.9. Документація вчителя-логопеда	2	1
8	Тема 2.1. Анатомія і фізіологія органів мовлення та голосу. Механізм процесу голосоутворення	6	1

9	Тема 2.2. Фоніатрія: патологія органів мовлення. Методи фоніатричного обстеження. Порушення голосу	4	4
10	Тема 2.3. Орган слуху: анатомія і фізіологія. Патологія слухового аналізатора. Порушення слуху. Діагностика слуху, аудіологія	6	6
11	Тема 3.1. Нормативні показники розвитку фонетико-фонематичної складової мовлення.	2	1
12	Тема 3.2. Фонематичні процеси.	4	1
13	Тема 3.3. Клінічна і психологічна характеристика дітей з порушеннями фонетико-фонематичного компоненту мовлення.	4	1
14	Тема 3.4. Діагностика порушень звуковимови у дітей та причин, що їх обумовлюють.	4	1
15	Тема 3.5. Методика логопедичної роботи при ФФНМ.	2	1
16	Тема 4.1. Загальна характеристика дислалії. Форми дислалії.	2	1
17	Тема 4.2. Логопедична робота при дислалії.	4	2
18	Тема 4.3. Порушення слухової обробки мовлення та механізми їх корекції (агнозія).	2	1
19	Тема 5.1. Структура труднощів при затримці мовленнєвого розвитку	2	1
20	Тема 5.2. Розвиток лексичної та граматичної сторін мовлення в онтогенезі	2	0
21	Тема 5.3. Симптоматика ЗМР. Особливості комплексного обстеження дітей раннього віку	2	1
22	Тема 5.4. Організація корекційної роботи в групах для дітей з ЗМР.	4	1
23	Тема 6.1. Поняття ЗНМ. Рівні мовленнєвого розвитку.	2	1
24	Тема 6.2. Діагностична робота в логокорекції з дітьми із ЗНМ.	2	1
25	Тема 6.3. Корекційно-логопедична робота з дітьми з ЗНМ.	2	1
26	Тема 7.1. Писемне мовлення та його порушення	1	1
27	Тема 7.2. Дислексія. Симптоматика дислексій. Класифікація дислексій	1	1
28	Тема 7.3. Дисграфія. Симптоматика дисграфій. Класифікація дисграфій	2	1
29	Тема 7.4. Обстеження дітей з порушеннями читання і письма	2	1
30	Тема 7.5. Методика логопедичної роботи з подолання порушень писемного мовлення.	2	1
31	Тема 7.6. Дисортографія.	2	1
32	Тема 8.1.. Заїкання. Загальна характеристика заїкання.	2	1
33	Тема 8.2. Особливості особистості особи із заїканням. Обстеження осіб із заїканням	4	1
34	Тема 8.3. Система психолого-педагогічної роботи при заїканні. Профілактика заїкання	4	1
35	Тема 9.1. Ринолалія	2	1
36	Тема 9.2. Класифікація ринолалії. Основні форми ринолалії	2	1
37	Тема 9.3. Особливості розвитку дітей з ринолалією. Обстеження дітей з ринолалією.	2	1
38	Тема 9.4. Корекційна робота при ринолалії.	2	1
39	Тема 10.1. Дизартрія. Поняття про дизартричні порушення	2	1
40	Тема 10.2. Особливості розвитку дітей з дизартричними порушеннями. Обстеження дітей з дизартричними порушеннями. Дизартрія у дорослих.	2	1
41	Тема 10.3. Система абілітаційної та реабілітаційної роботи з дітьми та дорослими з дизартрією	2	1
42	Тема 10.4. Диспраксія	2	1

43	Тема 11.1. Поняття про алалію. Етіологія і патогенез алалії. Класифікація алалій. Слухова та вербальна агнозія	2	2
44	Тема 11.2. Зміст та методика психолого-логопедичного обстеження дітей з алалією	4	1
45	Тема 11.3. Логопедична робота з подолання моторної та сенсорної алалії	2	1
46	Тема 12.1. Афазія	2	2
47	Тема 12.2. порушення голосу	2	1
48	Тема 12.3. порушення темпу мовлення: Брадилалія; Тахилалія.	2	1
49	Тема 13.1. Мовленнєві порушення внаслідок порушення інтелектуального розвитку.	2	2
50	Тема 13.2. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (СДУГ)	2	2
51	Тема 13.3. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (РАС.)	2	1
52	Тема 13.4. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (Мутизм)	2	1
53	Тема 13.5. Альтернативна та додаткова комунікація в логопедії.	2	1
54	Тема 13.6. Сенсорна інтеграція в логопедії.	2	1
55	Всього:	136	76

4.4. Теми лабораторних занять

№ теми	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 1.1. Логопедія як галузь спеціальної педагогіки.	1	
2.	Тема 1.2. Професія вчителя-логопеда: історичний аспект та сучасний вимір	1	
3.	Тема 1.3. Періоди розвитку дитини	2	2
4.	Тема 1.4. Класифікація звуків мовлення	2	
5.	Тема 1.5. Анатомо-фізіологічні основи логопедії.	2	
6.	Тема 1.6. Причини мовленнєвих порушень	2	2
7.	Тема 1.7. Класифікація мовленнєвих порушень	2	
	Тема 1.8. Обстеження дітей з порушеннями мовлення	2	
	Тема 1.9. Документація вчителя-логопеда	2	
8	Тема 2.1. Анатомія і фізіологія органів мовлення та голосу. Механізм процесу голосоутворення	6	2
9	Тема 2.2. Фоніатрія: патологія органів мовлення. Методи фоніатричного обстеження. Порушення голосу	4	1
10	Тема 2.3. Орган слуху: анатомія і фізіологія. Патологія слухового аналізатора. Порушення слуху. Діагностика слуху, аудіологія	6	1
11	Тема 3.1. Нормативні показники розвитку фонетико-фонематичної складової мовлення.	2	1
12	Тема 3.2. Фонематичні процеси.	4	1
13	Тема 3.3. Клінічна і психологічна характеристика дітей з порушеннями фонетико-фонематичного компоненту мовлення.	4	1
14	Тема 3.4. Діагностика порушень звуковимови у дітей та причин, що їх обумовлюють.	2	1
15	Тема 3.5. Методика логопедичної роботи при ФФНМ.	4	1
16	Тема 4.1. Загальна характеристика дислалії. Форми дислалії.	2	1
17	Тема 4.2. Логопедична робота при дислалії.	2	2

18	Тема 4.3. Порушення слухової обробки мовлення та механізми їх корекції (агнозія).	2	1
19	Тема 5.1. Структура труднощів при затримці мовленнєвого розвитку	2	0
20	Тема 5.2. Розвиток лексичної та граматичної сторін мовлення в онтогенезі	2	1
21	Тема 5.3. Симптоматика ЗМР. Особливості комплексного обстеження дітей раннього віку	2	1
22	Тема 5.4. Організація корекційної роботи в групах для дітей з ЗМР.	4	1
23	Тема 6.1. Поняття ЗНМ. Рівні мовленнєвого розвитку.	2	1
24	Тема 6.2. Діагностична робота в логокорекції з дітьми із ЗНМ.	2	1
25	Тема 6.3. Корекційно-логопедична робота з дітьми з ЗНМ.	2	1
26	Тема 7.1. Писемне мовлення та його порушення	1	1
27	Тема 7.2. Дислексія. Симптоматика дислексій. Класифікація дислексій	1	1
28	Тема 7.3. Дисграфія. Симптоматика дисграфій. Класифікація дисграфій	2	1
29	Тема 7.4. Обстеження дітей з порушеннями читання і письма	2	1
30	Тема 7.5. Методика логопедичної роботи з подолання порушень писемного мовлення.	2	1
31	Тема 7.6. Дисортографія.	2	1
32	Тема 8.1.. Заїкання. Загальна характеристика заїкання.	2	1
33	Тема 8.2. Особливості особистості особи із заїканням. Обстеження осіб із заїканням	4	1
34	Тема 8.3. Система психолого-педагогічної роботи при заїканні. Профілактика заїкання	4	1
35	Тема 9.1. Ринологія	2	1
36	Тема 9.2. Класифікація ринолалії. Основні форми ринолалії	2	1
37	Тема 9.3. Особливості розвитку дітей з ринолалією. Обстеження дітей з ринолалією.	2	1
38	Тема 9.4. Корекційна робота при ринолалії.	2	1
39	Тема 10.1. Дизартрія. Поняття про дизартричні порушення	2	1
40	Тема 10.2. Особливості розвитку дітей з дизартричними порушеннями. Обстеження дітей з дизартричними порушеннями. Дизартрія у дорослих.	2	1
41	Тема 10.3. Система абілітаційної та реабілітаційної роботи з дітьми та дорослими з дизартрією	1	1
42	Тема 10.4. Диспраксія	1	1
43	Тема 11.1. Поняття про алалію. Етіологія і патогенез алалії. Класифікація алалій. Слухова та вербальна агнозія	2	2
44	Тема 11.2. Зміст та методика психолого-логопедичного обстеження дітей з алалією	4	1
45	Тема 11.3. Логопедична робота з подолання моторної та сенсорної алалії	2	1
46	Тема 12.1. Афазія	2	2
47	Тема 12.2. Порушення голосу	2	1
48	Тема 12.3. Порушення темпу мовлення: Брадилалія; Тахилалія.	2	1
49	Тема 13.1. Мовленнєві порушення внаслідок порушення інтелектуального розвитку.	1	1
50	Тема 13.2. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (СДУГ)	1	1
51	Тема 13.3. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (РАС.)	1	1
52	Тема 13.4. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (Мутизм)	1	1

53	Тема 13.5. Альтернативна та додаткова комунікація в логопедії.	2	1
54	Тема 13.6. Сенсорна інтеграція в логопедії.	2	1
55	Всього:	126	54

4.5. Самостійна робота

№ теми	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 1.1. Логопедія як галузь спеціальної педагогіки.	10	13
2.	Тема 1.2. Професія вчителя-логопеда: історичний аспект та сучасний вимір	10	13
3.	Тема 1.3. Періоди розвитку дитини	10	13
4.	Тема 1.4. Класифікація звуків мовлення	10	13
5.	Тема 1.5. Анатомо-фізіологічні основи логопедії.	10	13
6.	Тема 1.6. Причини мовленнєвих порушень	10	13
7.	Тема 1.7. Класифікація мовленнєвих порушень	12	14
	Тема 1.8. Обстеження дітей з порушеннями мовлення	10	15
	Тема 1.9. Документація вчителя-логопеда	10	15
8	Тема 2.1. Анатомія і фізіологія органів мовлення та голосу. Механізм процесу голосоутворення	34	42
9	Тема 2.2. Фоніатрія: патологія органів мовлення. Методи фоніатричного обстеження. Порушення голосу	34	40
10	Тема 2.3. Орган слуху: анатомія і фізіологія. Патологія слухового аналізатора. Порушення слуху. Діагностика слуху, аудіологія	34	40
11	Тема 3.1. Нормативні показники розвитку фонетико-фонематичної складової мовлення.	10	13
12	Тема 3.2. Фонематичні процеси.	10	20
13	Тема 3.3. Клінічна і психологічна характеристика дітей з порушеннями фонетико-фонематичного компоненту мовлення.	10	20
14	Тема 3.4. Діагностика порушень звуковимови у дітей та причин, що їх обумовлюють.	10	20
15	Тема 3.5. Методика логопедичної роботи при ФФНМ.	12	20
16	Тема 4.1. Загальна характеристика дислалії. Форми дислалії.	18	20
17	Тема 4.2. Логопедична робота при дислалії.	18	20
18	Тема 4.3. Порушення слухової обробки мовлення та механізми їх корекції (агнозія).	18	20
19	Тема 5.1. Структура труднощів при затримці мовленнєвого розвитку	10	10
20	Тема 5.2. Розвиток лексичної та граматичної сторін мовлення в онтогенезі	10	9
21	Тема 5.3. Симптоматика ЗМР. Особливості комплексного обстеження дітей раннього віку	8	7
22	Тема 5.4. Організація корекційної роботи в групах для дітей з ЗМР.	8	7
23	Тема 6.1. Поняття ЗНМ. Рівні мовленнєвого розвитку.	8	11
24	Тема 6.2. Діагностична робота в логокорекції з дітьми із ЗНМ.	8	11
25	Тема 6.3. Корекційно-логопедична робота з дітьми з ЗНМ.	8	11
26	Тема 7.1. Писемне мовлення та його порушення	7	7
27	Тема 7.2. Дислексія. Симптоматика дислексій. Класифікація дислексій	7	13
28	Тема 7.3. Дисграфія. Симптоматика дисграфій. Класифікація дисграфій	7	13

29	Тема 7.4. Обстеження дітей з порушеннями читання і письма	7	13
30	Тема 7.5. Методика логопедичної роботи з подолання порушень писемного мовлення.	7	13
31	Тема 7.6. Дисортографія.	7	13
32	Тема 8.1.. Заїкання. Загальна характеристика заїкання.	10	20
33	Тема 8.2. Особливості особистості особи із заїканням. Обстеження осіб із заїканням	10	13
34	Тема 8.3. Система психолого-педагогічної роботи при заїканні. Профілактика заїкання	12	20
35	Тема 9.1. Ринолалія	7	10
36	Тема 9.2. Класифікація ринолалії. Основні форми ринолалії	7	10
37	Тема 9.3. Особливості розвитку дітей з ринолалією. Обстеження дітей з ринолалією.	7	10
38	Тема 9.4. Корекційна робота при ринолалії.	7	10
39	Тема 10.1. Дизартрія. Поняття про дизартричні порушення	12	13
40	Тема 10.2. Особливості розвитку дітей з дизартричними порушеннями. Обстеження дітей з дизартричними порушеннями. Дизартрія у дорослих.	12	13
41	Тема 10.3. Система абілітаційної та реабілітаційної роботи з дітьми та дорослими з дизартрією	12	14
42	Тема 10.4. Диспраксія	10	14
43	Тема 11.1. Поняття про алалію. Етіологія і патогенез алалії. Класифікація алалій. Слухова та вербальна агнозія	8	8
44	Тема 11.2. Зміст та методика психолого-логопедичного обстеження дітей з алалією	8	17
45	Тема 11.3. Логопедична робота з подолання моторної та сенсорної алалії	8	11
46	Тема 12.1. Афазія	8	8
47	Тема 12.2. Порушення голосу	8	11
48	Тема 12.3. Порушення темпу мовлення: Брадилалія; Тахилалія.	8	11
49	Тема 13.1. Мовленнєві порушення внаслідок порушення інтелектуального розвитку.	9	9
50	Тема 13.2. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (СДУГ)	9	9
51	Тема 13.3. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (РАС.)	9	9
52	Тема 13.4. Мовленнєві порушення при психічних та цілісних розладах розвитку (Мутизм)	9	9
53	Тема 13.5. Альтернативна та додаткова комунікація в логопедії.	10	9
54	Тема 13.6. Сенсорна інтеграція в логопедії.	10	9
55	Всього:	622	818

5. Методи навчання

Лекції: словесні (інформаційна, проблемна, з елементами бесіди, з розбором конкретних ситуацій), навчальна дискусія.

Семінарські заняття: наочні (спостереження, ілюстрування), репродуктивні (відтворення, бесіда).

Лабораторні заняття: вправи різних типів, ситуативне моделювання, методи мотивації навч.-пізнавальної д-сті ("перевернутий клас", дискусії, дидакт. та ділові ігри); робота в групах; case-study, портфоліо.

Самостійна робота: самостійна робота з навчальною літературою при підготовці до занять за контентом ЕНМК, доповіді на обрані теми

6. Форми контролю

									Сума
Змістовий модуль I									
T1.1	T1.2	T1.3	T1.4	T1.5	T1.6	T1.7+1.8		Підсумкова КР 30	
5+5	5+5	5+5	5+5	5+5	5+5	5+5			100
Змістовний модуль II									
T2.1.			T2.2			T2.3		Іспит	
5+5+5+5			5+5+5+5			5+5+5+5		40	100
Змістовий модуль III, IV									
T3.1	T3.2.	T3.3	T3.4	T3.5	T4.1	T4.2	T4.3.	Модульна КР	
5+5	5+5	5+5	5+5	5	5+5	5+5	5+5	25	100
Змістовний модуль V, VI, VII									
T5.1-T5.4		T6.1-T6.3		T7.1.-T7.6.				Іспит	
5+5+5+5		5+5+5+5		5+5+5+5+5+5				30	100
Змістовий модуль VIII, IX, X									

T_{8.1-T8.3}	T_{9.1-T9.4}	T_{10.1-T10.4}	Модульна КР	
5+5+5+5	5+5+5+5	5+5+5+5+5	30	100
Змістовний модуль XI, XII, XIII				
T_{11.1-T11.3}	T_{12.1-T12.3}	T_{13.1-T13.6}	Іспит	
5+5+5	5+5+5	5+5+5+5+5	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Мультимедійний проектор – демонстрація презентацій.
2. Комп'ютери з доступом до Інтернету – проведення підсумкового контролю.

9. Рекомендована література

Основна

1. Логопедія. Підручник / За ред. М.К. Шеремет. – вид. 3-тє, перер.та доповн. – К.:Видавничий дім «Слово», 2015–776 с.
2. Соботович Є.Ф. Вибрані праці з логопедії./УКЛ. В.В. Тищенко, Є.Ю.Линдіна.- У. «Видавничий дім Дмитра Бураго», 2015. – 308 с.
3. Бабич, Н. М., & Сенедяк, Т. С. (2022). Особливості логопедичного консультування родин дітей раннього віку із груп ризику.
4. Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи: навчально-методичний посібник / А. М. Богуш, Н. І. Луцан. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2005. – 720 с
5. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. 2-е видання / А. М. Богуш – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 374 с.
6. Кордонєць, В. В. (2016). Психологічні особливості комунікативно-мовленнєвого розвитку. *Вісник Одеського національного університету. Психологія*, 21(1 (39)).
7. Крутій К. Л. Формування граматично правильного мовлення у дітей дошкільного віку / К. Л. Крутій. – Запоріжжя, 2004
8. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей.-Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 160 с.

9. Свиридов О.І. Анатомія людини/ Підручник за ред. І. І. Бобрика. – К. Вища школа, 2001. – 567 с.
10. Довідник учителя-логопеда / [авт.-упор. С. М. Лупінович] – Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 112 с.
11. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку: [Науково-методичний посібник] / Н.В. Манько. – К. : КНТ, 2008 – 256 с
12. Данілавічюте Е. А. Стратегії визначення і подолання труднощів у навчальній діяльності дітей з дизартрією. *Освіта осіб з особливими потребами в умовах миру і війни* : матер. IX Міжнар. конгресу зі спец. педагогіки і психології. К. : ІСПП, 2023. С. 132-138
13. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі [Навч. матеріал] (2021) / Прохоренко, Л. І., Ярмола, Н. А., Набоченко, О. О., Данілавічюте, Е. А., Мартинюк, З. С., Довгопола, К. С., Ільяна, В. М., Костенко, Т. М., Чеботарьова, О. В., Литовченко, С. В., Бабяк, О. О., Недозим, І. В., Блеч, Г. О., Трикоз, С. В., Гладченко, І. В., Трофименко, Л. І., Рібцун, Ю. В., Жук, В. В., Грибань, Г. В., Курінна, В. Р. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730995/>
14. Рібцун Ю. В. Психолого-педагогічна підтримка дітей п'ятого року життя із лексико-граматичними труднощами : навч.-метод. посіб. для роботи з дітьми із порушеннями мовлення / І. М. Брушневська, Ю. В. Рібцун. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2023. 204 с.
15. Рібцун Ю. Заїкання: підтримка дитини з особливими мовленнєвими потребами в освітньому середовищі. К. : ФОП Цибульська В. О., 2023. 272 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/738529/>
16. Рібцун Ю. В. Психомовленнєвий розвиток дітей раннього віку: теорія і практика. *Дошкільне виховання*. №1. 2024. С. 3-9. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/739149>
17. Рібцун Ю. В. Загальний недорозвиток мовлення у дошкільників: пропедевтика та корекція. *Дошкільне виховання*. №3. 2024. С. 3-10. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/740003>
18. Рібцун Ю. В. Логопсиходіагностика дітей з особливими мовленнєвими потребами як передумова створення освітнього середовища. *Preschool and primary education in European integration and national dimensions* : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. Р. 94-115. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/736622>
19. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ : програмно-метод. комплекс. К. : Актуальна освіта, 2013.
20. Трофименко Л. І. Освітні труднощі в учнів початкових класів з алалією. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2022. №4(108). С. 58-68
21. Трофименко Л. І. Стратегії підтримки дітей з алалією в освітньому середовищі. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2024. №1(113). С. 41-65
22. Шеремет М. К., Стахова Л. Л., Кравцова І. В., Кравченко А. І. Організація корекційно-розвивальної роботи в групах для дітей із порушеннями мовлення (орієнтовне планування та методичні рекомендації). Суми : СумДПУ, 2014. 186 с.

Додаткова

1. Рібцун Ю. В. Віршики, картинки, звуки для забави і науки. Фонетико-фонематична компетентність дошкільника (у двох частинах) : альбом для ігор-занять з дітьми 3–6 років. — Х.: Видавнича група «Основа», 2013. — 176 с.: іл. — (Серія «Мовленнєва полікомпетентність дошкільника»)
2. Рібцун Ю. В. Словничок для діточок : пароніми : метод.посіб. / Ю. В. Рібцун, О. Г. Рібцун. — К.: Світлич, 2012. — 136 с.: іл.
3. Рібцун Ю. В. Сходінками правильного мовлення : навч.-метод. посіб. / Ю. В. Рібцун. — Т. : Мандрівець, 2017. — 240 с.

4. Рібцун Ю. В. Я учуся розмовляти: логопедичний альбом з розвитку мовлення дошкільників 3–6 років / Ю. В. Рібцун. — К.: Генеза, 2018. — 160 с.
5. Тищенко В. В. Як навчити дитину правильно розмовляти: від народження до 5 років: поради батькам / В. В. Тищенко, Ю. В. Рібцун. — К.: Літера ЛТД. — 2008. — 128 с.: іл.
6. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку „Я у Світі” / [наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко]. — К.: Світич, 2008. — 430 с.
7. Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально-методичний посібник / А. М. Богуш, Н. І. Луцан. — К.: Видавничий Дім „Слово”, 2008. — 256 с.
8. Малярчук А.Я. Дидактичний матеріал для виправлення мовних недоліків / А. Я. Малярчук. — К., 1997.
9. Пінчук Ю.В. Мовленнєві вправи для виховання у дітей правильної вимови звуків Р, Р', Л, Л' / Ю.В. Пінчук, Л.Л. Циба. — К. : КНТ, 2007.
10. Слезанська, Г., & Горішна, Н. (2023). ЕФЕКТИВНІСТЬ РАННЬОГО ВТРУЧАННЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ РАННЬОГО ВІКУ. *Освіта. Інноватика. Практика*, 11(10), 36-49.
11. Соботович Є.Ф. Нормативні показники мовленнєвого розвитку (в його фонетико-фонематичній ланці) дітей дошкільного віку / Є. Ф. Соботович // Дефектологія. — 2002 - №3. — С. 12-16.
12. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії) : Навчальний посібник / М. К. Шеремет, О. В. Ревуцька. — К., 2009., - 244 с.